

MEGÚJULÁS ÉS HAGYOMÁNY A 21. SZÁZAD KÖNYVTÁRAIBAN

A reformáció 500 éves jubileuma kapcsán, 2017. június 28. és 30. között Debrecen adott otthont az Egyházi Könyvtárak Egyesülete (EKE) idei közgyűlésének és szakmai konferenciájának. A közgyűlést követő konferencia nap címe: *Megújulás és hagyomány a 21. században – a könyvtári környezet értékeinek megőrzése a folyamatos fejlődés segítségével*. Az imádságos ráhangolódást követően Ásványi Ilona elnök köszöntötte a résztvevőket és az előadókat. Nyitó szavaiban utalt arra, hogy az EKE az elmúlt években külső és belső kommunikációjának lényeges elemévé tette az egyházi könyvtárak szakkönyvtári jellegét. Hagyomány és megújulás e két fogalom már kezdetektől mozgatója, alakítója gyűjteményeinknek. A XXI. század sokrétű felhasználói igényei komoly kihívást jelentenek, éppen ezért szerveződött a konferencia tematikája az országos „nagykönyvtári” környezetben megvalósuló innovációk köré, hasznos iránymutatásul egyházi gyűjteményeink számára.

A nap Molnár Sándor, az SZTE Klebelsberg Könyvtára munkatársának „A könyvtári világ a felhőbe megy?” című előadásával kezdődött, melyben először a Szegedi Tudományegyetem könyvtári struktúráját mutatta be. Az informatika rohamos fejlődése alapvető változásokat hozott a könyvtárhasználói attitűdökben, melyek a kutatói igényeknél érzékelhetők legmarkánsabban. Felfokozott információs éhség, publikációs kényszer („publish

or perish”), digitális bölcsészet, gépesített tudomány, hosszú távú digitális archiválás – csak néhány kihívás ezek közül. Az új technikai eszközök, új lehetőségeket is nyújtanak könyvtárainknak. A különböző adatbázisok, repozitóriumok, közös könyvtári platform, könyvtári „hiteleshelyi” funkció, olyan kezdeményezések, melyek minőségi alternatívát jelenthetnek a könyvtári világnak az üzleti alapon működő információszolgáltató vállalkozásokkal szemben. Ez utóbbiak valós veszélyt jelentenek, hiszen szolgáltatásaik nagy része olyan tartalmakra épül, melyek gyűjteményi közegből származnak: így azok szolgáltatása akár az adott gyűjteményben is elképzelhető lehetne. A változások nem egyformán érintik a különböző könyvtártípusokat. A közös az, hogy gyűjteményeink értékeit csak úgy tudjuk versenyképesen megmutatni, ha élünk az új technológiákkal, a minőségmenedzsment, a közösségi háló, közös platformok nyújtotta lehetőségekkel és merünk új feladatokat a könyvtári szolgáltatásokhoz csatolni.

Gaálné Kalydy Dóra, az MTA Könyvtár és Információs Központ általános főigazgató-helyettese prezentációjában az intézmény kezdeményezéseit és munkáját mutatta be. Kapcsolódva az előző előadáshoz, – a könyvtári felhasználói igények és a technológiai környezet előidézte változások kapcsán – az ún. „hibrid könyvtár” létrejöttéről beszélt. A hibrid/komplex könyvtárak, hibrid munkafolyamatokat igényelnek: a teljes megújulást, humá-

nerőforrás-fejlesztést, az új könyvtári trendek ismeretét kívánják. Ezeknek a összetett feladatoknak a könyvtárak külön-külön képtelenek megfelelni. Európai példák nyomán megoldást a könyvtári összefogás jelenthet. Az integrált könyvtári rendszer helyett a közös könyvtári platform tudja egyesíteni mindazokat az elvárásokat, melyek fel dolgozói, szolgáltatói és felhasználói szinten jelentkeznek. Beszámolt arról a kezdeményezésről, mely az elmúlt év őszén egy szándéknyilatkozat formájában megfogalmazódott. A szándéknyilatkozat kifejezi a könyvtárak csatlakozási szándékát egy, a XXI. század elvárásainak megfelelő közös platform elkészítéséhez. A kezdeményezés közösen kiadott szövegét 13 könyvtárvezető írta alá, amelyhez azóta két egyházi gyűjtemény is csatlakozott. Létrejött egy munkacsoport és elkészült egy munkaanyag a feladatokról. Az együttműködésre nyitott könyvtárak az MTA KIK honlapján megtalálhatják a szándéknyilatkozatot, illetve tájékozódhatnak a kezdeményezésről és a már megkezdett munkafolyamatokról.

A konferencia Káldos János, az Országos Széchényi Könyvtár (OSZK) főigazgató-helyettesének, a nemzeti könyvtár megújulásáról szóló beszámolójával folytatódott. Az OSZK jelentős, nagyon időszerű változások előtt áll. Az változások megvalósításához a Kormány 1605/2016. (XI. 8.) határozata (Országos Széchényi Könyvtár informatikai fejlesztéséhez szükséges források biztosításáról) alapján közel 10 milliárd forintos állami támogatást kapott. A projektet a Kormányzati Informatikai Fejlesztési Ügynökség (KIFÜ) és az OSZK kon-

zorciuma valósítja meg. A KIFÜ felelős a projekt irányításáért és a beszerzésekért, az OSZK pedig a személyi és szakmai háttérrel biztosítja. A projekt 2016 novemberétől 2018. december 31-ig tart.

A tennivaló sok, az idő azonban kevés! A feladatok között kiemelt helyen szerepel az Országos Közös Platform (OKP) projekt, amely egyrészt az OSZK régi integrált könyvtári rendszerét váltja föl, másrészt az országos könyvtári szolgáltatások megújítását biztosítja. Technológiai értelemben egy olyan „felhő” alakul ki, amely képes lesz nem csak az OSZK, hanem más könyvtárak alapvető folyamatainak működtetésére – utalt a Gaálné Kalydy Dóra által említett szándéknyilatkozatra. A közös platform révén megújulhat a MOKKA, a MOKKA-R, az MKDNY és ODR is. A folyamathoz azonban a meglévő adatokat az együttműködést biztosító közös „nyelvre” kell hozni. Ennek érdekében elkezdődik a korábban keletkezett adatok konszolidációja, és elkezdődött az RDA (Resource Description and Access) bevezetése is. A rendszer képes lesz a komplexebb könyvtári adatmodellek alkalmazására is (FRBR, BIBFRAME).

A meglévő és keletkező digitális tartalmak kezelésére, szolgáltatására szintén a közös platform adhat megoldást. Ugyanakkor a digitalizált anyagok fenntartható szolgáltatása csak akkor képzelhető el, ha a meglévő, illetve a létrejövő digitális tartalmak hosszú távú megőrzése is biztosított lesz és elegendő tárhely áll rendelkezésre. Elindult a web-aratás és web-archiválás kérdéseivel foglalkozó kísérleti program is, amely megfelelő elméleti

és technológia alapot teremt a magyar webtér folyamatos mentésének megvalósítására. Ezek mellett a tartalomszolgáltatás fejlesztése is kiemelt szerepet kap: megújul néhány korábbi honlap (Corvina-, Nyelvemlék-, Typográfia-honlap) és több mint egy tucat új, úgynevezett tudástár is megvalósul és útjára indul a közgyűjtemények számára is nélkülözhetetlen Magyar Nemzeti Névtér is.

A Digitális Jólét Program és a Közgyűjteményi Digitalizálási Stratégia is kiemelt feladatként határozza meg a digitalizálást. Ebben a feladatban az OSZK-nak is fontos szerep jut. A következő évben létrejön az OSZK-ban egy új digitalizáló központ, ami – a tervek szerint – évente 6-10 millió oldal minőségi digitalizálására lesz képes. A digitalizáláshoz a megfelelő tárolókapa-
citás is biztosítva lesz.

A fenti folyamatok, azonban nem kivitelezhetők az OSZK szervezeti kultúrájának, szervezetének fejlesztése nélkül, illetve a szakmai munkát érintő infrastruktúra modernizálása nélkül. Természetesen egy ilyen nagy volumenű projekt sok új kérdést vet fel. Sok még a tisztázandó részlet, de a folyamat elindult. Az eredmény nemcsak az OSZK, hanem a magyar könyvtári szolgáltatások megújulása lesz.

A nap záró előadásában Karácsonyi Gyöngyi, főigazgató a Könyvtári Minőségi Díjas Debreceni Egyetemi és Nemzeti Könyvtárról beszélt. Bemutatta az utat, mely a minőségi díj elnyeréséig vezetett. Az út nem volt nehézségektől mentes, hiszen a DEENK rendkívül összetett struktúrával rendelkezik. A könyvtár hét egysége, az egyetem öt campusán található, ahol az

egyetemi könyvtári feladatok mellett a közkönyvtári és a nemzeti könyvtári tevékenységeket is össze kell hangolni. A minőségirányítási szemlélet bevezetésére, meghonosítására külön munkacsoportok alakultak. A közös munka eredménye, hogy ennek a hatalmas és szerteágazó könyvtári rendszernek szervezeti felépítése, a munkafolyamatai, a szolgáltatásai átláthatóbbá és hatékonyabbá váltak. A Minőségi Könyvtári cím azonban nem egy folyamat végét, sokkal inkább kezdetét jelenti. A minőségirányításon alapuló szemlélet folyamatos megújulást, fejlődést feltételez. Megfelelni a felhasználói igényeknek, az új könyvtári trendeknek legyenek azok a hagyományos fizikális térben, vagy akár a „felhőben”.

Az ismeretek közlésének, előállításának, terjesztésének és közvetítésének módszerei és technikai manapság gyorsan és radikálisan változnak. A XXI. század gyűjteményeinek kihívása éppen ebben rejlik: képesek leszünk-e a könyvtárak hagyományos szerepeit újrafogalmazni, megfelelni a megváltozott felhasználói igényeknek és a modern technológiai környezet elvárásainak? A választ majd a jövő adja meg, de a sikeres helytálláshoz a könyvtárak közötti összefogás és együttműködés nélkülözhetetlen.

Varga-Kohári Mária
Váci Egyházmegyei Könyvtár

